

Przewodnik wystawy odoro-
życiowej.

PRZEWODNIK

WYSTAWY STAROŻYTNICZEJ LWOWSKIEJ

URZĄDZONEJ PRZEZ

ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH

w r. 1861.

BADAŃ INSTYTUT
BIBLIOTEK PAN
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 73
Tel. 26-68-63

Dubl. & /: 50079
l. 2: 4538

4538

2.532

LWÓW.

W Drukarni Zakładu Narod. Im. Ossolińskich.

1861.

Pr. Dr.

2532

605
V 19/5
<http://rcin.org.pl>

8851

24.242

<http://rcin.org.pl>

PRZEWODNIK

wystawy starożytniczej lwowskiej.

Przedmioty wystawy mieszczą się w pięciu salach, z których każda obejmuje głównie pewien dział.

SALA I.

Przedmioty pismienictwa, jako to: autografy, dyplomy, pieczęcie, rękopisma, inkunabuły i rzadkie druki, wreszcie numizmatykę krajową.

Właściwe autografy poprzedza kilka ciekawych podobizn, mianowicie:

- a) Podobizna autografu ś. Wojciecha;
- b) domysłny autograf tegoż na karcie pergaminowej;
- c) podobizna listu ś. Brunona pisanego w sprawie Bolesława Chrobrego do Henryka IV; z rękopismu znajdującego się w Kasel;
- d) podobizna żywotu ś. Wojciecha napisanego przez ś. Brunona, a znajdującego się w Koenigswart;
- e) podobizna Dekretału krakowskiego, na którym znaj-

duje się spis skarbcza katedralnego, zrobiony roku 1101, za Władysława Hermana;

f) podobizna ewangelii kiryliką pisanej z rękopismu gradeckiego.

N u m e r s z a f y 26.

Autografy poczynają się z początkiem wielu XVI, a idą aż do czasów najnowszych. Obok królów i królowych polskich mieszczą się podpisy znakomitych ludzi w porządku chronologicznym. Najdawniejszy tu podpis własnoręczny jest:

Krzysztofa Szydłowickiego, kanclerza wielkiego koronnego na liście z 8 października 1546 roku; następnie

Zygmunta I na liście z 26 kwietnia 1529 roku;

Tarnowskiego Jana, hetmana wielkiego koronnego, na liście z roku 1503;

Zygmunta Augusta na liście z dnia 7 czerwca r. 1564; Łukasza, Andrzeja i Stanisława Górków na liście z r. 1555;

Mikołaja Mieleckiego, wojewody ziem podolskich, na liście z 20 lutego r. 1576;

Kmity Piotra, kasztelana krakowskiego na kwiecie z r. 1579;

Stefana Batorego na liście z dnia 31 grudnia r. 1585;

Anny, królowej polskiej na liście z dnia 11 listopada r. 1586;

Gryzeldy Batorówny Zamojskiej na liście z dnia 6 października r. 1587;

- Firleja Jana, podskarbiego koronnego, na liście z dnia 2 marca r. 1592;
- Karnkowskiego Stanisława, arcybiskupa gnieźnieńskiego, na liście z dnia 25 kwietnia r. 1594;
- Xiecia Ostrogskiego Konstantyna, wojewody kijowskiego, na liście z dnia 21 kwietnia r. 1594;
- Zebrzydowskiego Mikołaja, wojewody lubelskiego, na uniwersale z dnia 10 lipca r. 1594;
- Zamojskiego Jana, hetmana w. koronnego, na liście z dnia 22 stycznia r. 1594;
- Sieniawskiego Hieronima, podczaszego koronnego, na liście z dnia 25 lipca r. 1596;
- Xiecia Ostrogskiego Janusza, kasztelana krakowskiego, na liście z d. 30 października r. 1597;
- Zołkiewskiego Słanysława, kanclerza i hetmana w. koronnego, na liście z dnia 6 sierpnia 1597;
- Zygmunta III na liście z dnia 6 września r. 1605;
- Czarnkowskiego Adama, wojewody łęczyckiego, na liście z dnia 26 maja r. 1611;
- Radziwiłła Mikołaja Krzysztofa (Sierotki), wojewody wileńskiego, na liście z dnia 7 czerwca r. 1614;
- Zamojskiego Tomasza, wojewody kijowskiego, na liście z dnia 7 października r. 1620;
- Lubomirskiego Stanisława, hetmana polnego koronnego, na liście z 20 marca 1621;
- Konieczpolskiego Stanisława, hetmana polnego koronnego, na liście z dnia 19 listopada r. 1623;
- Władysława IV na liście z dnia 5 stycznia r. 1639;

- Ossolińskiego Jerzego, kanclerza w. koronnego, na liście z dnia 7 lipca r. 1643;
- Sobieskiego Jakóba, kasztelana krakowskiego, na liście bez daty;
- Radziwiłła Alberta Stanisława, kanclerza w. x. litewskiego, na liście z dnia 26 lipca r. 1647;
- Gosiewskiego Wincentego, podskarbiego w. x. litewskiego i hetmana polnego koronnego, na liście z dnia 3 września r. 1654;
- Bohdana Chmielnickiego na liście z r. 1655;
- Wyhowskiego na liście z dnia 5 października r. 1655;
- Potockiego Mikołaja, hetmana w. koronnego;
- Jana Kazimierza na liście z dnia 21 lutego r. 1656;
- Maryi Kazimiry, królowej polskiej, na liście z datą nie wyraźną;
- Potockiego Stanisława, hetmana w. koronnego na uniwersale z dnia 15 maja r. 1664;
- Michała króla na dokumencie z dnia 20 października r. 1669;
- Eleonory Maryi, królowej polskiej na liście z r. 1673;
- Xięcia Wiśniowieckiego Dymitra, hetmana polnego koronnego, na uniwersale z dnia 9 lipca r. 1675;
- Jana III na liście z dnia 3 września r. 1675;
- Morsztyna Jana Andrzeja, podskarbiego koronnego, na liście z dnia 23 września r. 1675;
- Mohiły Andrzeja, hetmana wojska zaporozkiego, na liście z dnia 24 marca r. 1687;
- Jabłonowskiego Stanisława, kasztelana krakowskiego,

- hetmana w. koronnego, na liście z dnia 18 sierpnia r. 1697;
- Stanisława Leszczyńskiego króla na liście z r. 1704;
- Konstantego królewica z r. 1709;
- Jakóba Ludwika królewica z r. 1731;
- Alexandra królewica z r. 1698;
- Augusta II z r. 1727;
- Augusta III z r. 1736;
- Maryi Józefy królowej z r. 1743;
- Kajetana Sołtyka, biskupa, na liście z r. 1764;
- Kazimierza Puławskiego z r. 1770;
- Stanisława Augusta na liście z r. 1782;
- Hugona Kollataja na liście z r. 1782;
- Ossolińskiego Józefa Maxymiliana na intercyzie z dnia 16 września r. 1785;
- Xięcia Józefa Poniatowskiego z dnia 6 sierpnia r. 1792;
- Mokronowskiego S. generała, na kwiecie z dnia 24 czerwca r. 1796;
- Czackiego Tadeusza na liście z dnia 15 kwietnia r. 1798;
- Potockiego Ignacego, marszałka nadwornego w. x: litewskiego, na liście;
- Bogusławskiego Wojciecha na liście z dnia 13 sierpnia r. 1799;
- Rzewuskiego Seweryna z dnia 7 marca r. 1799;
- Kościuszki Tadeusza list z dnia 18 lipca r. 1815;
- Karpińskiego Franciszka na liście z dnia 3 stycznia r. 1818;

Felińskiego Aloizego na liście z dnia 6 października r. 1819;

Staszica Stanisława na liście z dnia 6 grudnia r. 1820;

Woronicza Jana, biskupa krakowskiego, na liście z dnia 28 marca r. 1826;

Józefa Bema generała, na liście z dnia 31 lipca roku 1827;

Niemcewicza Juliana Ursyna na liście z dnia 13 lipca r. 1830;

Mickiewicza Adama z r. 1836; itd.

Dyplomy obejmują czas od początku wieku XIII do wieku XVII. Najstarszy jest z roku 1220. Treścią jego jest umowa między Mikołajem a Budywojem o dobra Glewo. Po nim zasługuje na uwagę:

Dyplom Henryka Brodatego z r. 1229, mocą którego jako szlęski a zarazem krakowski książę potwierdza nadanie przez Mieczysława Starego i Leszka Białego wsi Grodek, opactwu Tynieckiemu. Dalej;

dyplom z r. 1277, mocą którego kapituła krakowska spełniając życzenie księżnej Kunegundy, odstępuje Franciszkanom pewien plac i łąnię.

Przemysława księcia opolskiego i oświęcimskiego z r. 1284 nadający klasztorowi w Mogile kilka morgów pola ornego.

Leszka Białego z 1287 roku zatwierdzający granice między Radeszowem a Mogiłą przez Bolesława Wsty-dliwego wytknięte.

Władysława Łokietka zamiana z opatem Sieciechowskim zrobiona w r. 1320 klasztoru ś. Idziego za klasztor ś. Andrzeja.

Układ kupna z roku 1351 między Wacławem Dmytrowskim a Wasylem Skibiczem, pisany kiryliką w języku słowiańskim.

Dyplom rajców lwowskich z r. 1353 tyczący się młyna w Zboiskach.

Mikołaja Wierzyńka (Werzing) stolnika sandomirskiego nadanie sołtystwa we wsi Suryńka Hencelinowi, z roku 1359

Zatwierdzenie plebiscytów lwowskich przez Kazimierza wielkiego roku 1360.

Przywilej tegoż króla z roku 1365 dany Konradowi Prusowi na młyn w Zimnowodzie.

Tegoż Kazimierza wielkiego nadanie z roku 1366 zatwierdzające darowiznę dóbr Kobylany, Sadki, Łęki, Leszczyn, Zagorze i innych, zrobioną przez kanclerza Janusza Piotrowi i Mikołajowi Mroczkom.

Do najciekawszych zaś należy dyplom Dymitra wielkiego księcia włodzimirskiego i łuckiego wydany w Łucku ósmego dnia po bożem narodzeniu roku 1379, mocą którego książę ten z odwołaniem się do woli króla polskiego, któremu jest uległy, dozwala mieszczanom lwowskim wolnego handlu przez swe kraje. Jest to najpodobniej ten sam książę, którego imię czytamy na dzwonie trębowelskim, łanym roku 1341 a znajdującym się dziś we Lwo-

wie u ś. Jerzego. Ważny jest ten dyplom dla tego, że zbija mniemanie owe, niedawnemi czasy szerzone, jakoby Kazimierz wielki nie w roku 1340 jak twierdzą wszyscy polscy historycy, lecz dopiero później Ruś czerwoną zajął. Dalej:

przywilej Ludwika króla, którym tenże uwalnia mieszkańców Rusi od opłaty cła w królestwie węgierskiem i polskiem, wydany w Poznaniu w październiku r. 1379.

Założenie wsi Langin w powiecie łańcuckim, i nadanie sołtystwa tejże wsi Hansyłowi przez Ottona wojewodę sądomirskiego dnia 23 listopada r. 1381.

Witowda w. xięcia litewskiego, przywilej kiryliką pisany, wydany w Połocku dnia 5 maja r. 1383, którym pozwala Bazylemu Koraczewskiemu osadzać wieś Kniaziołukę, w podolskiej ziemi.

Dyplom królowej Jadwigi wydany we Lwowie r. 1387, mocą którego uwalnia mieszkańców Lwowa od różnych ciężarów.

Władysława Jagiełły dyplom wydany w Gródku roku 1387, a zatwierdzający nadanie przez xięcia opolskiego 100 łanów miastu Lwowu; drugi zaś wydany również w Gródku razem z pierwszym zatwierdzający przywileje królowej Jadwigi.

Gniewosza, starosty ruskiej ziemi, zatwierdzenie działu majątkowego między Wołczkiem Łojowiczem Chodkowym a Chodkową i Kłusem, datowane w Wiszni roku 1393, w języku ruskim.

Ziemowita xięcia mazowieckiego z dnia 5 czerwca r. 1408, darowizna Mikołajowi Górcze wsi Byszów.

List magistratu wileńskiego do lwowskiego z r. 1411.

Dyplom Władysława Jagiełły: zatwierdzenie kupna wsi Tezatyń przez Jakóba i Piotra braci Macieja z Tezatyń; datowane w Medyce dnia 2 maja r. 1423.

Homagium wszystkich stanów miasta Lwowa królom polskim, we Lwowie r. 1425 spisane, z jedynastą pieczęciami.

Dyplom Jana Alberta króla, na założenie wsi Dobrzyliczyce na polach Drohobyckich, z r. 1498 itd.

Pieczęcie i pieczętki. Najglówniejsze z nich znajdują się przy samychże dyplomach; reszta tak odcisków pieczęci jako i kruszcowych pieczętek rozłożona jest w osobnej szafce pod liczbą 26.

Między ostatnimi zasługuje na uwagę:

Pieczęć niewielka srebrna z wyobrażeniem kawki i napisem słowiańskim kiryliką: *Panasowa peczat'*. Dalej:

Odcisk na wosku pieczęci Zbigniewa Oleśnickiego, kardynała i biskupa krakowskiego.

Takiż Kazimierza Jagiellończyka.

„ Zygmunta Augusta.

„ Jakuba Żadzika biskupa krakowskiego.

„ wielkiej pieczęci kapituły krakowskiej.

Żelazna pieczęć Stefana Batorego.

Takaż Jana III.

„ Jana xięcia Jabłonowskiego.

Pieczęć mosiężna monasteru bazylińskiego w Kryłowie pod Haliczem.

Takaż konfederacyi województwa bełskiego.

„ ziemska województwa Czernichowskiego.

„ Pieczęć naczelnika siły zbrojnej narodowej, z napisem: wolność, całość, niepodległość; itd.

Rękopisma poczynają się z wiekiem XII, a ciągną aż do czasów najnowszych o ile takowe pod względem grafiki lub treści swojej, nakoniec jako pamiątki osób znakomitych ważne są. Pisane są na pergaminie, na papierze bawełnianym lub też zwyczajnym, w językach: łacińskim, słowiańskim, czeskim; a pare z nich w języku arabskim. Najstarszy między niemi jest:

Pergaminowy kwartant, pisany za czasów Fryderyka Barbarosy a zawierający życie Karola wielkiego.

Po nim idzie:

Żywot ś. Grzegorza, papieża z XII lub XIII wieku. Dalej: Biblia z wieku XIII z malowanemi inicjałami.

Mszał z tegoż wieku z kalendarzem, malowidłami ozdobiony.

Ewangelie w języku słowiańskim na pergaminie ozdobnie w wieku XIII pisane, a należące niegdyś do klasztoru więży Bazylianów w Horodyszczu koło Krystynopola.

Kancyonał na cześć ś. Jadwigi trzebuickiej, pisany ozdobnie na pergaminie w wieku XIV.

Biblia z miniaturami z tegoż wieku.

Xięga przywilejów miasta Poznania od 1252 — 1388 roku, po łacinie i po niemiecku.

Dwie książki do nabożeństwa z kalendarzykami, pisane prześlicznie i gesto malowidłami ozdobione.

Statut wiślicki Kazimierza wielkiego pisany na pergaminie roku 1400.

Trzy rękopisma tegoż statutu pisane na papierze w wieku XV.

Z tegoż wieku inny tego Statutu rękopism, nie cały, z Wincentego Bandtkiego uwagami, i kawałek statutu piotrkowskiego; nakoniec:

Kazimierza wielkiego statut zupełnie wielicki.

Dwa rękopisma kroniki Wincentego, zwanego Kadłubkiem, z XV wieku, a trzeci z wieku XVI.

Prawo magdeburskie w języku polskim, pisane w wieku XV.

Rocznik Łysogórski pisany w wieku XV i doprowadzony do roku 1410.

Statuta synodalne arcybiskupa Mikołaja Trąby.

Takież statuta arcybiskupa Janisława.

Jana Długosza najdawniejsze dziełko heraldyczne, pisane w wieku XV.

Statuta Nieszawskie i Wartskie pisane w wieku XV.

Martyrologium dominikańskie w XIV i XV wieku pisane, z ciekawymi historycznymi zapiskami.

Rękopism prawa magdeburskiego w języku łacińskim.

Mszał pisany na pergaminie w Sączu, w wieku XV.

Protokół czynności cechu złotniczego w Krakowie od 1464 — 1563 roku prowadzony.

Psałterz do śpiewania, należący niegdyś do króla Henryka Walezego z herbami jego na oprawie i miniaturami.

Kilka różnych exemplarzy Historii Polskiej J. Długosza. Parę tomów oryginalnych Aktów Tomickiego z herbami na oprawie i cyfrą Stanisława Gorskiego.

Herbarz Konopackiego pruski i morawski Jakóba Fabrycyusza, z malowanemi wizerunkami herbów.

Bielskiego kronika polska z dopełnieniem, pisana w pierwszych latach XVII wieku z malowidłami.

Jerozolimy wyzwolonej przekładu Piotra Kochanowskiego autograf.

Takiż autograf Wespazyana Kochowskiego poematów: Ogród pański, Chrystus cierpiący i t. d.

Wiadomość o Samuelu Kochanowskim.

Dwa Statuty litewskie kiryliką skośną po rusku pisane. Daniły mnicha Żywoty królów i arcybiskupów serbskich, pisane na papierze bawełnianym w języku serbskim.

Tetr - ewanheły na pergaminie, pisane starannie przez mnicha Teofila w monasterze Woronieckim na początku XVII wieku w języku słowiańskim, a przez Stefana malarza z Suczawskiego targu przepysnie illustrowane.

Pateryk peczerski w języku słowiańskim, pisany w roku 1619 przez mnicha Ignacego.

Autograf Bajek Ignacego Krasickiego.

Rękopism arabski, który zdobył Jan III w obozie Kara Mustafy pod Wiedniem, pisany bardzo ozdobnie a zawierający wybór zdań z Alkoranu.

Kalendarzyk arabski Wacława Rzewuskiego; itd. itd.

Druki. Między drukami rzadkimi widzieć można najpierw podobiznę Ośmiogłownika, pierwszej książki słowiańskiej kiryliką w Krakowie roku 1491 drukowanej przez Świętopelka Fiola. Dalej:

Pierwszą łacińską książkę, w Krakowie drukowaną około roku 1462, z wyraźnem oznaczeniem miejsca druku *Cracis impressa*; jest to wykład psalterza: *Joannis de Turocremata explanatio in psalterium*. Następują:

dwa nadzwyczaj rzadkie druki z XV wieku bez wyrażenia miejsca i roku: *Constitutiones et statuta vel sintagmata provincialia incliti Regni Polonie per serenissimum principem et dominum Kazimirum primum Polonie regem, magnum ducem Lituaniae* itd., w 4ce, tudzież *Statuta provincialia toti provintie Gneznensi valentia, auctoritate apostolica edita* itd. Po tych szereg liczny druków pierwszych krakowskich z oficyny Jana Hallera, Kaspra Hochfedera, Floryana Unglera, Hieronima Wictora i Macieja Szarfenbergera. Wyszczególnia się między niemi:

Statut Łaskiego: *Commune incliti Regni privilegium Constitutionum et indultuum* itd. na pergaminie, w

exemplarzu wybornie zachowanym, drukowany u Jana Hallera roku 1506.

Mszady krakowskie, mianowicie: jeden z roku 1509 drukowany u tegoż Hallera w 4ce; dwa zaś z roku 1515 in folio z ozdobami różniącemi się w obu exemplarzach.

Miechowity kronika wydanie pierwotne w pięknie zachowanym exemplarzu. Nadewszystko zaś jeden z najpierwszych a do niedawna nieznanych druków polskich:

«*Ecclesiastes*: Xięgi Salomonowe, które polskim wykładem kaznodziejskie mianujemy» kwartant pięknem pismem gockiem u Hieronima Wietora drukowany w 4ce roku 1522.

Zielnik Falimierza, dzieło nadzwyczajnie rzadkie, drukowane roku 1534 w Krakowie u Floryana Unglera, z całkowitym tytułem i tak zupełne, iż ledwie dziś drugi podobny exemplarz znajdzie się w którejkolwiek bibliotece.

Marcina Bielskiego kronika świata, bardzo rzadka, wydania dwa: jedno w 4ce z roku 1550 czy 1554, bez tytułu; drugie folio drukowane w Krakowie roku 1564, exemplarz całkowity, jaki dziś ledwie gdzie więcej obaczyć można.

Trzy książki z królewskiej biblioteki Zygmunta Augusta w ówczesnej oprawie z herbami korony i Litwy i wytłoczonym napisem: «*Sigismundi Augusti Regis Poloniae Monumentum.*» Pierwsza z tych książek w

formacie półarkuszowym zawiera Wykład Arystotelesa, druga w ósemce Lamberta Szafnaburskiego dzieje niemieckie, trzecia nakoniec takż w ósemce zawiera dwa dziełka razem oprawne: Siliusa Italika dzieje punickie i Cyntyego Giralda ferarskiego *Poematia*, oba drukowane w Bazylei.

Odznacza się też tu doborem swoim i liczbą szereg biblij, mianowicie.

Nowy Testament Seklucyana w Królewcu r. 1561 w 4ce.

Nowy Testament w 4ce roku 1556 u Szarfenbergera Mikołaja drukowany.

Biblii Leopolicy wszystkie trzy wydania 1561 — 1577.

Biblia Radziwiłłowska w Brześciu 1565.

Nowy testament w 8ce roku 1568 w Krakowie u Szarfenbergera drukowany.

Budnego Szymona Biblia r. 1572 w Nieświeżu i Apokryfy oraz Nowy testament r. 1570 tamże drukowany.

Czechowicza Nowy Testament drukowany w Rakowie roku 1577 w 4ce, exemplarz wybornie zachowany.

Nowy Testament drukowany w Toruniu r. 1585.

Biblia Ostrogska, exemplarz zupełny w oprawie spólczesnej; i t. d.

Również znakomity jest szereg Zielników, mianowicie oprócz wyżej spomnianego Falimierza:

Zielnik Spiczyńskiego, w exemplarzu zupełnym i do brze zachowanym.

Siennika Zielnik, a oraz drugie dzieło zaledwie znane bibliografom:

Nr. szafy 10. Lekarstwa doświadczone, drukowane w Krakowie u Łazarza Andrysowicza roku 1563 w 4ce.
Zielnik Marcina z Urzędowa; itd. Nakoniec:
Dzieła Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego i innych w wydaniach pierwotnych.

Numizmatyka.

I. Monety poczynają się od czasów Kazimierza W. a dochodzą do rozbioru kraju. Najrzadsze z nich są: Kwartniki ruskie Kazimierza W., Władysława Opolskiego, Ludwika i Władysława Jagielly.

Z monet koronnych:

Kazimierza W. grosz szeroki krakowski;
Zygmunta I. dukaty pojedyncze z lat 1522 i 1531;
Stefana Batorego talary z lat 1580 i 1585;
Zygmunta III portugaly z lat 1614 i 1620, półportugaly z lat 1599 i 1611, talary z lat 1587 i 1588 i próba mennicza złota szóstaka z r. 1599;
Władysława IV dukat pojedynczy z r. 1641;
Jana Kazimierza dukaty podwójne z lat 1652, 55, 58, 59, 61, 62, 64, pojedyncze z lat 1652 i 1662, talar z r. 1649 i półtalar z r. 1649.

Z monet litewskich:

Denary, jak się domyślają znawcy, Gedymina;
Zygmunta Augusta dukaty pojedyncze z lat 1563 i 1565; trojak z r. 1562, próba mennicza złota podwójnego denara, i szostak z r. 1547;

Zygmunta III portugał większy z r. 1618, mniejszy z r. 1620 i unikat dukata pojedynczego.

Z monet gdańskich:

Zygmunta I dukat pojedynczy z r. 1547;

Stefana Batorego dukat z r. 1577, talar z r. 1577 i grosz z t. r.

Z monet rygskich:

Zygmunta III unikat portugała z r. 1592.

II. Medale są z tegoż samego okresu co monety. Zasługują szczególnie na uwagę:

Medale bite za panowania Zygmunta I, Zygmunta Augusta i Stefana Batorego;

Medal Samuela Zebrzydowskiego;

Medale Władysława IV na pamiątkę pokoju zawartego z Turcją i Moskwą;

Medale bite na traktat Oliwski;

Medal Jerzego Lubomirskiego;

Medale bite po zwycięstwie i ocaleniu Wiednia;

Medal bity za Augusta III na stoletnią pamiątkę traktatu Oliwskiego;

Medal Sołtyka bisk. krak. *«Pro religione et libertate Victima Ecclesiae et Patriae.»*

Medal wybity przez wojsko X. Józefowi Poniatowskiemu po przystąpieniu króla do Targowicy (unikat) *«Miles Imperatori.»*

Dołączono: Medal wybity po śmierci X. Józefa Poniatowskiego *«Bóg mi powierzył honor Polaków....»*

SALA II.

Zawiera oprócz niektórych szczególniejszych pamiątek historycznych, przedmioty sztuki z brązu, srebra, złota, materyj i t. p.

U sufitu zawieszony jest namiot turecki z buńczukiem, zdobyty pod Wiedniem. Ściany okrywają cenne makaty i gobeliny. U środkowego okna zawieszone są firanki jedwabne, chińskie, które miały służyć za obsłony do łóżka królowi Stanisławowi Augustowi. Na środku pokoju, na marmurowym słupie znajduje się orzeł polski, biały, porcelanowy z Łańcuta.

Atlasowy żupan Stanisława Żółkiewskiego, hetmana i kanclerza wiel. kor., oraz inne po nim pamiątki, jak szkaplerze itp.

Burka Stefana Czarnieckiego.

Szarfa Tadeusza Kościuszki i kutasy z jego kapelusza.

Zbiór pasów polskich z fabryk krajowych i karabel, oraz innej bogatej broni. Między pasami odznacza się:

Pas lity po Mikołaju Potockim staroście Kaniowskim, w którym tenże był pochowany.

Między karabelami:

Karabela po Rewerze Potockim.

“ po Mikołaju Potockim staroście Kaniowskim.

“ po Stanisławie Stadnickim Dyable.

“ oliarowana Dwernickiemu przez towarzyszków broni.

- N. sz. 19. Karabela z napisem kiryliką, złotem nabijanym.
Bogata, złotem i drogiemi kamieniami ozdobiona la-
ska marszałka w. kor., oraz zbiór orderów polskich,
jako to: Orła białego, św. Stanisława i t. p.
- Numer szafy 12. Łosiowy kaftan i kamizelka Stanisława Jabłonowskiego
hetmana w. kor.
Zbiór szklanych naczyń i kielichów, między którymi
także puhar, z którego Jan III pił na Kalenbergu
pod Wiedniem, nim uderzył na Turków.
- Na szafie znajduje się:
Szkatułka hebanowa z okuciem srebrnem, darowana
polskiemu posłowi Chomętowskiemu przez cara ro-
syjskiego za czasów Jana III, oraz zegar stary i stare
tace srebrne i mosiężne z kunsztownemi ozdobami
(młotkiem wykowane).
- Numer szafy 13. Rozmaite przedmioty i naczynia ze złota, srebra, ko-
ści słoniowej i t. p. między temi:
Złoty serwisek, darowany przez Kościuszkę w r. 1803
księżnej Annie Sapieżynie, po urodzeniu xięcia Le-
ona Sapiehy.
Wielki srebrny pisownik starożytny.
Mniejszy pisownik srebrny z czasów Jana Kazimierza,
z rzeźbami bitwy beresteckiej, ugody z Moskwą,
popiersia Jana Kazimierza i t. p.
Fajka i kubek z gliny czarnej z widokiem Tobolska,
robione przez pewnego Polaka, wygnańca na Sybirze.
Na szafie znajduje się alegoryczne wyobrażenie idei

- sejmu 3go maja, oraz popiersie rzeźbione Tadeusza Kościuszki.
1. Zbiór hr. Jana Stadnickiego, a w tem co najznakomitsze:
- Karabela bogata po Zygumuncie III.
- Druga równie bogata karabela z r. 1607, do niej cały garnitur, t. j. ładownica, pasek srebrny i złoty do jej zawieszania, szpinka szmaragdowa, bogate guzy i t. p.
- Serwis porcelanowy po Ossolińskich.
- Order biskupa Sołtyka.
- Serwis złoty po Janie Stadnickim z r. 1696.
- Ordery, zegarki, pierścienie, między temi uwagi godny z portretem Augusta II pierścionek, łyżki i inne naczynia o starożytnej a cennej rzeźbie, mianowicie:
- Kubek z kości słoniowej z rzeźbami koronacyi Sobieskiego i odsieczy Wiednia, z napisami, u spodu zaś z talarem Jana III nadzwyczajnej rzadkości itp.
- Po obu stronach tego gablotu znajdują się na słupach marmurowych dwa zegary, jeden zdobyty w namiocie wezyrskim pod Wiedniem, drugi darowany przez Jana III katedrze lwowskiej.
2. Bronie tureckie, jak: atagany, noże i t. p.
- Staropolskie pasy włościańskie i mieszczkańskie.
- Czepce dawne mieszczek polskich.
- Starodawne excytarze i szczytki sukni po świętym we Lwowie gospodarze wołoskim Tomży.

Klinga Jana III z pod Wiednia, ofiarowana przez tegoż króla do Loretu, zkąd dostawszy jej Kościuszko, przeznaczył ją rodzinie Sapiehów i napisał list, poręczający autentyczność tej klingi.

Buława po hetmanie Janie Tarnowskim.

Dziryt turecki, zdobyty przez Damiana Ruszczyca pod Wiedniem.

Tegoż buzdygan rotmistrzowski, obraz Matki Boskiej, porysowany przez kulę, wreszcie nóż, widelec i łyżka obozowa.

Dalej kilka buzdyganów rotmistrzowskich, żołnierski ołtarzyk obozowy, ładownice, w końcu:

Laska ostatniego marszałka Polskiego, Władysława Ostrowskiego.

Obok tego gablotu znajduje się laska sędziów kapturowych, społeczna płaskorzeźba na kości słoniowej, wyobrażająca bitwę chocimską i stary odlew popiersia marszałka Jerzego Lubomirskiego.

Zbiór tabakierek, zbierany przez p. Humnickiego a zapisany przez tegoż Zakładowi Ossolińskich, między którymi znajduje się tabakierka, darowana przez Stanisława Augusta sławnemu z dowcipu Sagatyńskiemu.

Obok tego gablotu znajduje się skrzyneczka hebanowa, sadzona perłową macią, dar Maryi Teresy dla kasztelanowej Kamińskiej.

Zbiór pierścieni więźnej Sapieżyny, między którymi: Pierścień Tadeusza Kościuszki.

Pierścień Niemcewicza.

6.

« xięcia Józefa Poniatowskiego.

Między innymi pierścieniami zasługują na uwagę:

Pierścień darowany kardynałowi Hozyuszowi przez papieża Grzegorza XIII.

5

Pierścień szczerozłoty po Adamie Sieniawskim, znaleziony na polach Brzeżańskich i t. p.

NN.

Dwie tabakierki drewniane, toczone przez Kościuszkę, z których jedna mieści w sobie jego włosy.

Zegarek darowany Józefowi Witkowskiemu przez Tadeusza Kościuszkę w r. 1794.

d

Zegarek złoty, darowany w roku 1794 przez Kościuszkę Dietrichowi Ehrenfriedowi za łanie dział dla powstańców.

p

Berło złote katedry lwowskiej do koronowania obrazu najświętszej Panny Maryi.

y

Srebrny znak cechu złotniczego krakowskiego, jako sztuka mistrzowska z r. 1679.

t

Ręka Niemcewicza, (odlew gipsowy).

b

Amulet turecki.

b

Srebrna klamra z pasa staropolskiego, z rzeźbą wyobrażającą wprowadzenie Chrześcijaństwa do Polski.

n

Stare łyżki wykopane i t. p.

G

W tejże sali znajduje się jeszcze biurko, które miało być niegdyś własnością xięcia Józefa Poniatowskiego.

SALA III.

Zawiera sprzęty i aparaty kościelne.

Ołtarz i ozdoby pochodzą z cerkwi wołoskiej. Na ołtarzu znajdują się: Dwa mszały słowiańskie, z których zwłaszcza jeden odznacza się wielką starożytnością. Bogata oprawa jego jest starszą od samej księgi. Mszał ten został ofiarowany cerkwi Suczawskiej przez Mołdawiankę Roxanę, żonę Tymoszka a synową Bohdana Chmielnickiego. Później zabrał go król Jan III po zdobyciu Suczawy i ofiarował lwowskiej cerkwi wołoskiej. Lichtarze znajdujące się na ołtarzu, są ulane z dział, zdobytych pod Wiedniem, i ofiarowane katedrze lwowskiej przez Jana III. Krzyż srebrny pozłacany pochodzi z opactwa Tynieckiego, i ukuty został przy końcu XV wieku na rozkaz opata tamiecznego Andrzeja Oźgi Rawicza. Antepedium tegoż ołtarza jest według podania haftowane ręką królowej Maryi Kazimiry, żony Jana III, i ofiarowane kościołowi w Żółkwi.

W rzędzie kielichów starożytnych, umieszczonych w ikonostacie a będących własnością jużto lwowskich już innych kościołów, zasługują na szczególniejszą uwagę:

- a) Kielich po błogosławionym Janie z Dukli z r. 1481.
- b) kielich pochodzący od wspomnionego wyżej opata Tynieckiego z końca XV wieku, Oźgi Andrzeja Rawicza;

c) kielich pochodzący z połowy XV wieku od Macieja Rawicza Skawina, opata tynieckiego.

Obok ołtarza znajdują się dwa starożytne a wielce cenne obrazy z czasów króla Jagiełły, przedstawiające żywot i męczeństwo św. Stanisława, malowane na drzewie po obu stronach.

Ornaty i inne ubiory kapłańskie, z których mianowicie godne uwagi:

- a) Ornat i kapa, mające być wedle podania darem królowej Jadwigi dla katedry lwowskiej;
- b) ornat, kapa i infuła błogosławionego Jakuba Strzeżmień, zmarłego w r. 1411;
- c) kapa jedwabna na tle żółtem w kwiaty amarantowe, uszyta z namiotów wezyrskich, zdobytych pod Wiedniem, i t. p.

Różne naczynia kościelne, mianowicie zaś:

- a) Monstrancja darowana przez Stefana Batorego jednemu z kościołów jezuickich w Inflantach;
- b) komunikant ze słoniowej kości prześlicznej roboty i
- c) kielich na przechowanie goździa z krzyża świętego, własność kościoła w Żółkwi;
- d) krzyż srebrny, wykopany w Mikulińcach i t. p.

W tejże sali znajduje się średniowieczny obraz malowany na blasze po obu stronach, szkoły niemieckiej, oraz kilka płaskorzeźb na kości słoniowej i obrazów, a między temi:

- a) Obraz cechu złotniczego krakowskiego z srebrnych i złotych blach, przedstawiający św. Eligiusza;

- b) obraz blaszany, przestrzelony kulą pod Wiedniem, który tym sposobem uratował życie swemu właścicielowi.
- c) kilkanaście obrazów wyjętych z grobów cerkwi włoskiej a przedstawiających dawnych fundatorów i dobrodziejów tejże cerkwi i t. p.

Wreszcie znajduje się tu 14 ogromnych graduałów z kościołów tutejszych i Tarnowskich, odznaczających się ozdobnem pismem i pięknymi ilustracyami.

SALA IV.

Zawiera zbroje, orężę i rzędy.

Pierwsza trofea składa się z dwóch dawnych proporców husarskich, między którymi umieszczony jest biały orzeł polski, poniżej zbroja husarska, flambergi i giewony teutońskie, halebardy, gwiazdy ranne, chorągwie rzączypospolitej francuzkiej i lombardzkiej, cepy żelazne, maczugi, koncerze i topory. Z boku znajdują się dwie koczugi, pośrodku tarcz średniowieczna a przed nią kask ułański polski z pod Samosierra.

Druga główna, środkowa trofea składa się z lwa ruskiego między dwoma proporcami husarskiemi. Poniżej łuskowa zbroja hetmana Stanisława Jabłonowskiego, pod nią szabla tegoż hetmana z napisem: «Nie małej ja pod Wiedniem dokazała sztuki, będą mnie Jabłonowskich pamiętać prawnuki» i z relikwią;

szabla zdobyta przez Kuropatnickiego pod Wiedniem i stara szabla krzyżacka z kalendarzem niemieckim na klindze. Po bokach pistolety korbowce, stare szable polskie z herbami i napisami; szabla xięcia Józefa Poniatowskiego z napisem: «Nie żyjąc żyje w pamięci i słynie, Kto w krwawym boju za ojczyznę zginie» itp.; łuki i sajdaki tatarskie i staropolskie; strzemiona wedle podania po Karolu Chodkiewiczu; stare pistolety, maczugi na łańcuchach, topory, szyszaki i tarcza starożytna.

Przed tą trofeą dwie kulbaki i rząd hetmana S. Jabłonowskiego, obok tych dwaj husarze w pełnej zbroi z orlemi skrzydłami, przy jednym z nich szabla, darowana przez Stefana Batorego rotmistrzowi Wawrzyńcowi Wybranowskiemu, za odznaczenie się pod Pskowem w r. 1581. Poniżej nóg obu husarzy znajduje się kilka pancierzów.

Trofea trzecia zawiera pancierz polski na pałaszach niegdyś kawaleryi narodowej miejskiej, w środku halebarda do obrony murów z gwiazdą wiszącą na łańcuchu. Po bokach dwie partyzany z r. 1685 ozdobione orłami polskimi i 4 lance; poniżej kusze, cepy i koncerze; trofeę kończy tarcz starsza nad nią łuk turecki, na dole dwie koleczugi i szyszaki. Z boku stary oszczep myśliwski.

Trofea czwarta składa się z tejsamej broni co trzecia, z różnicą, że miasto halebardy jest flamberg, partyzany niemieckie, zamiast kusz pistolety tureckie

i topory. Prócz tego zawiera ona szablę z r. 1645, z napisem po obu stronach klingi: «Brałam w niewole carów, znanam przy Byczynie, W Szwecyi, pod Wiedniem wolny Polak słynie.»

Sala ta zawiera dalej kilkanaście starych rzędów, między temi najznakomitsze: rząd po Ossolińskim, po Janie Stadnickim z r. 1678, rząd po królu Janie III, po Kazimierzu Rzewuskim pisarzu koronnym, starożytny rząd sadzony perłami i kamieniami z herbem Leliwa, zdaje się po Tarnowskich; rząd darowany przez Stan. Augusta brygadyerowi Jaźwińskiemu i t. d.

Pierwsza półka ze strzelbami zawiera: janczarkę czerkieską, 5 jańczarek tureckich, dwa starożytne sztucce dziwirowe, dwie strzelby szwedzkie z korbowemi zamkami, ozdobione perłową macią; strzelba po Stanisławie Auguście dziwirowa, misternej roboty, wykładana złotem, robiona w Częstochowie; toporek w który wprawiony jest sztuciec i sztylet, misternej roboty z drzewa orzechowego, wykładany kością słoniową; szturmak spiżowy. Nad niemi zbroja husarska.

Druga półka zawiera: dwa ciężkie muszkiety do obrony murów z korbowemi zamkami; dwa muszkiety lżejsze z lontowemi zamkami; dwie dubeltówki skałkowe robione w Warszawie; stara polska strzelba skałkowa i szpada przyboecznej straży biskupa Maciejowskiego; nad tem zbroja husarska.

Mała trofea ułożona z mieczów katowskich, obok której rzezak czyli nóż po Doboszczuku, opryszku.

W teŝe sali znajduje się takŝe wazon spiŝowy, ulany na rozkaz Jana III z dzieł tureckich, zdobytych pod Wiedniem.

SALA V.

Mieści w sobie wybór obrazów i portretów znakomitszych, tudzieŝ wykopaliska.

Wykopaliska rozłożone są na stołach po większej części za szkłem. Charakteryzuje je to, ŝe wszystkie niemal są krajowe, z dokładnie oznaczoną miejscowością, przez co juŝ samo w oczach rodaków nabierają wartości i budzą zajęcie. Ze względu na epoki z których pochodzą, możnaby je podzielić na kamienne i kruszcowe. Pierwsze do których i wyroby gliniane zaliczają się, sięgają najodleglejszej staroŝytności. Wymieniamy tu tylko znaczniejsze:

Gabloty N. 20 — 24.

Krzemiennie kliny i siekierki z dziwną gładkością wyrabiane, bezsprzecznie najdawniejsze pomniki, jakie nam wewnątrz naszej ziemi odsłania. Najciekawszy między niemi jest z trumny kamiennej wydobyty w Beremianach, na ujściu Strypy do Dniestru. Znajdowały się w tej trumnie bardzo nieznaczne szczątki trzech ogromnych szkielecików, a przy każdym z nich gładki krzemienny klin czy topór. Nad trumną tą doŝe głęboko w ziemi złożoną, usypana

była wysoka mogiła, przy której rozbieraniu, prócz ziemi, około sto fur kamieni samych zebrano. Dwie jeszcze takie mogiły znajdują się w niewielkiej ztamtąd odległości, a zważywszy miejscowość tamtejszą, przypomina się mimowolnie powieść Herodota o najdawniejszych mieszkańcach tej tu krainy, Kimerach, co z powodu najazdu skityjskiego do walki z własnym ludem zmuszeni, polegli z swoją drużyną, i usypano im nad Dniestrem mogiły, jak upewnia tenże Herodot. Może tedy była to jedna z kimeryjskich mogił, a ten pomnik krzemienny któremu podobnych jeszcze kilka wykopanych w różnych stronach naszego kraju, mianowicie: w Ostrowie, w Rożyskach, w Morzkowie, Doroszowie itd. oglądać tu można, przemawia do nas przedskityjskimi naszej ziemi przygodami.

Wielce ciekawą także jest urna, dobrze zachowana, wykopana na ujściu Sanu do Wisły, z niedopalonymi szczątkami kości. Dalej:

Urna szczególniejszego kształtu w Suszczynie obwodzie tarnopolskim wykopana.

Ozdoby różne, narzędzia i naczynia z czasów pogańskich w Żabińcach obwodzie czortkowskim wykopane.

Bronzowe miecze, noże ofiarne, groty i rozmaite narzędzia z czasów bałwochwalskich, rdzą szlachetną powleczone, a wykopane częścią w Balicach w obwodzie stryjskim, częścią w Założcach w obwodzie złoczowskim.

Łzawnice gliniane, wykopane w Dźwinogrodzie nad Dniestrem.

Srebrne naszyjniki wykopane w Olesku, obwodzie złoczowskim.

Naramnik srebrny w Sidorowie, obwodzie czortkowskim wykopany.

Dwa złote pierścienie wykopane pode Lwowem w Dźwinogrodzie, tej dawnej stolicy naszego kraju gdy jeszcze Lwowa nie było, dziś wiosce lichej. Pierścienie te świadczą swoją robotą, że do odległych czasów należą. Są to najpodobniej pierścienie wiązań i xieźniczek ruskich.

Cegła wydobyta z fundamentów kościoła ś. Michała w Lublinie, który Leszek Czarny zakładał; i próchno z pnia dębowego, na którym siedząc ten książę, miał, jak niesie podanie, ujrzeć przed sobą ś. Michała, na którego cześć kościół pobudował.

Kula działowa z granitu we Lwowie pod wysokim zamkiem znaleziona.

Ostrogi szwedzkie wykopane na Zniesieniu pode Lwowem.

Dwa grotty i wierzch hełmu wykopany w Przemyślu.

Zausznice dawne i pierścionki wykopane w Trębowli obwodzie tarnopolskim; itd. itd.

Obrazy. Godzien tu przedewszystkiem uwagi: Wjazd Ossolińskiego do Rzymu, pęzła dwóch sławnych mistrzów: Bacciarelego i Kanaletego. Następnie:

Uczta którą wyprawił Jan III w Jaworowie po powrocie swoim zpod Wiednia; wszystkie osoby na niej znajdujące się, a między niemi król, królowa i posłowie różnych mocarstw są tu z natury robione. Elekeya Stanisława Augusta pod Wolą r. 1764 dokonana. Z portretów niektóre, mianowicie: Kopernik Mikołaj, Grzegorz z Sanoka, Orzechowski Stanisław i Czacki, umieszczone są w Sali pierwszej, przedstawiającej pismienictwo. Znaczna też część obrazów i portretów, jako to: widok wnętrza katedry warszawskiej, wizerunki Ossolińskich, Lubomirskich, Potockich i t. d., tudzież ciekawy wizerunek sławnej Roxolany zdobi pokój wehodoowy. Z umieszczonych zaś w 5. sali wizerunków daje się widzieć najprzód: szereg zupełny królów polskich, począwszy od Mieczysława I aż do Stanisława Augusta, według Bacciarelego kolekcyi; dalej niektóre wizerunki tychże królów znakomitszego pęzła, bądź w oryginałach, bądź w dobrych kopiach, jak Zygmunta III, Jana Kazimierza, Stefana Batorego, Władysława IV, Jana Sobieskiego Altomontego pęzła, Augusta III Sasa, pęzła Meng'sa itd., niemniej wizerunki: Zamojskiego, Żółkiewskiego, Rewery Potockiego, Rzewuskiego Wacława, Branickiego i innych hetmanów koronnych i litewskich; nakoniec wizerunki hetmanów kozackich Chmielnickiego i Skoropadzkiego; uczonych: Skargi, Zimorowicza, Naruszewicza i t. d.

W każdej sali przy znakomitszych przedmiotach załączone są na kartkach osobnych podpisy i objaśnienia bliższe, dla łatwiejszego orientowania się zwiedzających gości.

Przybyło później:

w sali II.

Basetla zwana *Viola di Gamba*, używana przed wynalezieniem wiolonczeli a zrobiona przez Polaka w roku 1601.

Dzbanek szklany z malowidłami, wymulony przez potok w Sanockiem.

Stolik mozaikowy, areydzieło w swoim rodzaju, roboty Dominika Estrejchera, profesora Akademii krakowskiej.

Handwritten text, possibly a signature or name, appearing as a faint, mirrored impression.

Cena exemplarza 10 kr. w. a.

F

24.242